

Október, az Iskolai Könyvtári Világhónap

Gyerekkoromban úgy gondoltam, hogy az iskolai szünetet csak mi, diákok várjuk igazán, és élvezzük ki minden percét. Aztán a pedagógusi pályán eltöltött évek meghozták a felismerést, hogy a tanárok is éppen úgy elfáradnak egy-egy tanítási időszak végére, kell néhány nyugodtabb nap, egy kirándulás, vagy csak „élvezetből” takarítgatni.

Aztán augusztus közepétől már egyre többet gondolunk a tanévkezdésre, tervezgetünk, ötletelünk, mit, hogyan kellene az új tanévben megvalósítani. És mivel az évkezés mindig nehéz, sok a napi feladat, bizony érdemes a nyári melegben kiszelt ötleteket minél előbb formára igazítani.

Nálunk az igazi könyvtári élet a szeptember végi *Népmese* napjával indul. Az iskola apraja-nagyja részt vesz a könyvtári programokon, majd az október már egészében az iskolai könyvtárról szól. Az Iskolai Könyvtárosok Nemzetközi Szervezetének, IASL elnöke, dr. Blanche Wolls 1999-ben tett felhívásának eredményeként 2008-ig Iskolai Könyvtári Világnapot, azóta pedig világhónapot tartunk. Így egyetlen nap helyett 30 nap áll a rendelkezésünkre, hogy érdekes programokat szervezzünk a diákok, tanárok, szülők számára annak érdekében, hogy felhívjuk a figyelmet az iskolai könyvtárak mindennapi életére, az iskolában elfoglalt pontos és fontos szerepére.

A világnapnak/világhónapnak minden évben más-más szlogenje van, melynek célja különféle problémákra, funkciókra fókuszálni a világnapi programokat és ezáltal ezekre irányítani a figyelmet.

Az október hónap nyitánya a Zene Világnapjára való megemlékezéssel kezdődik. Ez már évek óta könyvtári keretben történik. Voltak zenei akadályversenyek, kiállítások, zeneművek bemutatása anekdoták tükrében, kamarazenélés, örömeleklés az iskola közelében lévő kis téren... És előfordult már az is, hogy könyvtár-pedagógia tanár szakos hallgatóm könyvtárhasználatra épülő énekóra keretében emlékezett meg a világnapról. Méghozzá újszerű, ötletes, mindenki számára megvalósítható, eredeti módon.¹

Pályázatok is bőven akadnak a hónap során. A Könyvtáros Tanárok Egyesülete minden évben több pályázatot is kiír erre az időszakra magyarországi és határon túli magyar nevelési-oktatási intézmények általános és középiskolai tanulói számára és kollégáknak, munkacsoportoknak. Diákjaim pályáztak már az iskolai könyvtárunkat kódex formában bemutató művel, plakáttal, programtervvel és esszé írásával is.

¹ Közös publikációnk a Parlando 2013. 6. számában olvasható: <http://www.parlando.hu/2013/2013-6/2013-6-07-Kutnyanszky.htm> (utolsó letöltés: 2018. márc. 20.)

De a hónap igazi szenzációja a **Könyvtári éjszaka**. Első alkalommal 2013-ban rendeztük meg az egyik alsós osztályunkkal. Segítöm a két tanító néni: Dr. Béli Gáborné, Györgyi és Simonfai Éva voltak. A teljes programot eddig nem publikáltuk, de remekül adoptálható, kipróbált ötlet.

A tanítási órák és napközi vége után kezdtünk a már elcsendesedő iskolában. Mivel kellemes őszi délután volt, az iskola udvarán közös, mozgásos játékkal indítottuk a programot. A két tanító néni vezetésével és aktív részvételével igazán felszabadult hangulatban játszottak a gyerekek.

Udvari sportjátékokból egy csokorra valót Dr. Béli Gáborné válogatott össze:

„Háztalan mókus”

A tanulók szétszórt elhelyezkedésben kb. 1 méter sugarú kört rajzolnak. Egy tanulóknak nem lehet köre. Minden gyermek beáll egy-egy körbe. Középen a háztalan mókus, aki elkiáltja magát: „Mókusok ki a házból!”. Erre a vezényszóra minden tanulónak ki kell szaladni a házból, és újat kell keresnie. Termesztésen a háztalan mókus is igyekszik egy kört (házat) elfoglalni. Akire nem jut ház, a következő játékban ő a háztalan mókus. Ő kiált: „Mókus, mókus ki a házból!”

„Szobrom, szobrom”

A játékosok kiválasztanak maguk közül egy vezetőt, aki a mi esetünkben a tanító volt. Ő 10–15 méterrel távolabb, háttal áll a többieknek. Mikor a vezető elkiáltja magát, hogy „Szobrom, szobrom, egy, kettő, három”, a játékosok futni kezdenek feléje. Amikor ekkor hirtelen megfordul a vezető, mire mindenki valamilyen szoboralakra merevedik. Akit még mozogni lát, azt visszaküldi az eredeti helyére. Addig megy a játék, amíg valaki meg nem érinti a vezetőt.

„Kelj fel, Jancsi!”

A játékmester kiáll, a háta mögött felállnak a versenyzők. A játékmester sorban megszólítja a gyerekeket: „Kelj fel, Jancsi!”, mire a tanulók visszakérdeznek: „Hány órára?”. A kérdező akkor közli pl.: három békaugrásra, vagy két tyúklépésre, vagy öt óriásra stb. Az győz, aki előbb ér a játékmesterhez, és meg tudja érinteni, azután helyet cserélnek.

„Páros fogó”

A játék ugyanúgy folyik, mint a többi fogójáték. A lényeg, amiben különbözik, hogy csak párosával foghatnak meg valakit a fogók. Amikor ez megtörtént, akkor hárman kergetnek tovább. Ha a negyediket is megfogják, akkor szétválnak, és már két-két pár kergeti a többieket. Győz az a tanuló, akit legutoljára tudnak megfogni.

A kellemes mozgás után egy könyvtári foglalkozás következett, melynek középpontjában az akkor 150 éve született, nemzeti évfordulás Gárdonyi Géza állt.

Időbeosztás	Didaktikai elemek, a foglalkozás menete	Eszközök
1perc 1 perc 10 perc 1 perc 2 perc	Szervezési feladatok Tanulók üdvözlése a könyvtárban Ráhangolódás: Rejtvény megfejtése adja meg a foglalkozás témáját Ismereteik felelevenítése, összegyűjtése Célkitűzés	könyvtár átrendezése a csoportokhoz rejtvény, ceruza papírlap
20 perc 20 perc	Jelentésteremtés: Információ gyűjtése különféle kézikönyvekből. Reflektálás: A csoportok bemutatják egymásnak a kapott feladatok alapján az író életének egy-egy szakaszát, talált adatok, kiválogatott képek közös tablón való elhelyezése. Gárdonyival kapcsolatos Interneten talált képek kivetítése A könyvtárunkban megtalálható műveinek összeírása, könyvkeresés. A Nagyapó meséi című művéből a <i>Róka koma</i> című mese szereplőinek szókétyaival játék: alkossatok csoportokat kezetekben a kártyával (vadonélő állatok – háziállatok – ember, szinonimák: eb, kutya, házörző, pincsi...) Szókétyákhoz képkártya rajzolása. A mese meghallgatása, közben illusztráció készítése.	könyvek, feladatlapok, képek, papírlap, színes tollak, számítógép, ppt mesekönyv, szókétyák, képkártyák, rajzlap színes ceruzák
10 perc	Reflektálás: A foglalkozáson szerzett ismeretek összefoglalása, meseillusztrációk segítségével a mese kedvenc részeinek felelevenítése. Értékelés: Tabló, illetve rajzok elhelyezése a faliújságon Magatartás és tevékenységük értékelése	
5 perc	A könyvtár rendjének visszaállítása Elköszönés	

A foglalkozás után ismét egy kis játék következett, de már nem az időközben besötétedett udvaron, hanem a folyosón. A gyermekek két kedvencét mutatnám be: Mozgáskottát, melynek pontos leírása a mellékelt linken található: <http://www.mozgaskotta.hu/> (utolsó letöltés: 2018. márc. 20.) és a „Kérem a következőt!”, melyet Dr. Béli Gáborné második évfolyamos gyermekeknek állított össze Gundel-Takács Gábor azonos című televíziós műsora alapján. A játék a tanult anyagra épül. A játék úgy zajlott, hogy minden gyermek kapott egy-egy kérdést. Aki nem tudta, kiesett, és jött a következő versenyző. A végén maradt egy nyertes, aki jutalomban részesült.

Ízelítő a kérdésekből:

1. Ki írta „A téli tücsök meséit”? – Csukás István
2. Milyen illatot árasztott a hátizsák? – zsálya
3. Milyen színű volt a hátizsák? – terepszínű
4. Hol telel a cinege? – nálunk
5. Mit jelent a rút? – csúnya
6. M a tölgyfa termése? – makk
7. Mivel érzékeled a zamatokat, ízeket? – nyelvvel
8. Mi a krumpli rokon értelmű megfelelője? – burgonya
9. Mi a tűzoltók telefonszáma? – 105
10. Milyen halmazállapotú a levegő? – légnemű
11. Mi a nevük: 3 pár lábuk van, és a testük három részből áll? – rovarok
12. Hányat lép a veréb egy esztendőben? – egyet sem
13. Mi nehezebb: 1 kg toll vagy 1 kg vas? – egyforma
14. Fejezd be: Lassan járj,! – tovább érsz
15. Mi a nyakmelegítő neve? – sál
16. Hogy hívják Csukás István egyfejű sárkányát? – Süsü
17. Ki gyűjtött 77 magyar népmesét egy kötetbe? Illyés Gyula
18. Bogár-e a légy? – nem
19. Hogy hívják a kecske kicsinyét? – gida
20. Miért hasznos a katicabogár? – megeszi a levéltetveket
21. Mi a neve a lovak pásztorának? – csikó
22. Melyik állat a fák doktora? – harkály
23. Mi a mozi visszafelé olvasva? – izom
24. Hazánk legnagyobb folyója? – Duna
25. Színtelen, szagtalan, ízetlen folyadék? – víz
26. Milyen műszer mutatja az irányokat? – iránytű
27. Mi van az üres kancsóban? – levegő
28. Melyik a legkedvesebb közlekedési eszköz boszorkánykörökben? – seprű
29. Hol található a Lánchíd? – Budapesten
30. Melyik kézben tartjuk a kést és a villát? – jobb, bal
31. Melyik háromjegyű szám számjegyeinek összege 1? – 100
32. Az erdő melyik szintjére jellemző állat az erdei vörös hangya? – avarszint
33. Sorold fel az évszakokat? – tavasz, nyár, ősz, tél
34. Aki másnak vermet ás.... – maga esik bele
35. Melyik mondatfajta végére kell görbe írásjel? – kérdő mondat
36. Milyen betűvel kell kezdeni a mondatokat? – nagy
37. Mit kell tenned minden étkezés előtt? – kezet kell mosni
38. Kinek a szobrát láttuk az István téren? – Kodály Zoltán
39. Mi borítja a legtöbb hal testét? – pikkely
40. Mi az iskolánk teljes neve? – PTE Deák F. Gyak. Gim. És Ált. Isk. (akkor még)

41. Mikor ünnepeljük az állatok világnapját? – október 4.
42. Hány betű a pénz szó? – négy
43. Rövid vagy hosszú „ü” az eskü? – rövid
44. Mi az olvasókönyved címe?
45. A patak vagy a folyó a nagyobb? – folyó
46. Mi az ökörszem? – madár
47. Milyen nyelven beszélünk? – magyarul
48. Melyik az a szám, amelyik 20-szal több, mint az 53? – 73
49. Melyik az a szám, amelyik 50-nel kevesebb, mint a 97? – 47
50. 5 tizesből és 6 egyesből áll? – 56
51. Melyik állatra gondoltam, ormányával még a fákat is kidönti? – elefánt
52. Mivel táplálkozik az őz és a szarvas? – bokrok fiatal hajtásával
53. Az „I” betűről milyen történet jutott eszébe a tücsöknek? – A délceg hőscincér
54. Mi pottyant le a fáról a délceg hőscincér fejére? – makk
55. Mivel tömte meg a csupa pofazacskó hörcsög a pofazacskóit? – búzával
56. Mit csinált a sánta egér a zsák búzával? – nagy vendégséget csapott
57. Mit jelen az a szó: morfondírozott? – gondolkozott
58. Kivel futott versenyt a legkisebb ugrifüles? – siklókígyóval
59. Hogyan, milyen csellel győzte le a legkisebb ugrifüles a siklókígyót? – Körbefutott, míg a siklókígyó föltekeredett, mint a mákos tekercs és moccanni sem bírt.
60. Nevezd meg az erdő szintjeit? – lomb, avar, cserje

A sok játékkal, könyvtári foglalkozással szépen lassan besétáltunk az estébe. A vacsora után természetesen tovább folytatódott az esti program mécses készítéssel. Velem a könyvtárban a lányok kisméretű üvegeket szalvéta technikával díszítettek, addig a fiúk a tanító nénikkel gombamanót színezték, majd cseréltünk. Kicsit várni kellett a mécsesek száradására. Majd az elsötétített folyosón a mécsesek fényénél kellett mindenkinek a saját gombamanóját megkeresni. Volt izgalom, suttogás és éljenzés egy-egy meglelt kincs-nél!

Fárasztó és hosszú volt a nap, kicsik a gyermekek, ezért időben elkezdtük a lefekvéshez való készülődést. Tisztálkodás, ágyazás a tornaszőnyegekre, majd a félhomályos teremben egy „jóéjszakát” mesét mondott Györgyi néni. Lassan elcsendesedtek, és békés álomba merültek a gyermekek, majd mi is, csak az őrlámpa égett a mosdó előtt.

A reggeli ébredés gyors és könnyű volt, szinte egyszerre ugrott ki mindenki a hálószobából. Miközben a gyermekek kiflit és meleg teát reggeliztek, az érkező szülők visszarendezték a tanteremben az asztalokat, székeket, kihordták a tornaszőnyeget, majd mindenki élményekkel telve hazaindult.

Remek volt az ötlet és a megvalósítása is, de ehhez rengeteg előszervezés, pontosítás, összedolgozás kellett.

A gyerekek véleménye az estéről:

Nóri: Azért volt érdekes az iskolában tölteni az éjszakát, mert a gyerekek nem szoktak itt aludni.

Márk: Rajtunk kívül nem volt senki a suliban, és ez nagyon jó volt.

Csenge: Sokat játszottunk. Én ezt élveztem a legjobban.

Szonja: Alváskor a Benő pizsije világított.

Marci: Nekem a *Kérem a következőt!* című játék tetszett, amiben mogyoró volt a jutalom, én gyűjtöttem a legtöbb mogyorót, mert minden kérdésre tudtam a választ.

Benő: Én is nyertem ebben a játékban.

Beni: Nekem a manókeresés tetszett, mert a lámpások fényében kellett közlekednünk.

Evi: Gizi néni mesét olvasott a könyvtárban, ami sok-sok állatról szólt. Boldog voltam, hogy Györgyi néni mellett alhattam.

Lilla: A mozgáskottában a forgás tetszett a legjobban, de annyit forogtam, hogy kicsit elszédültem tőle.

Viki: Minden nagyon tetszett, jól éreztem magamat!

Bálint: Én nyertem meg a *Kelj fel, Jancsis* játékot.

Az iskolai könyvtárunkban megtartott programokat szeretem publikálni, hiszen büszkék lehetünk a közös munkára, az elért eredményekre. Egymás tapasztalatainak, ötleteinek megismerésével mindannyiunk munkája eredményesebbé, közös projektek végzésével pedig sokkal érdekesebbé válik.